

Werkloosheid

in West-Vlaanderen

1959

OLIVIER VANNESTE

*Direkteur van het
Westvlaams Economisch Studiebureau*

Alhoewel de index van de industriële produktie in 1959 lichtelijk hoger ligt dan in 1958 bleef de werkloosheid verder hangen en zelfs lichtelijk toenemen in onze gewesten. De verklaring van dit verschijnsel ligt vooral in het feit dat de produktie slechts in het najaar van 1959 een gevoelige stijging kende en dat eveneens de stakende grensarbeiders in het voorjaar de West-vlaamse werkloosheidscijfers sterk hebben aangedikt.

In 1959 beliep de totale werkloosheid in West-Vlaanderen 32.833 eenheden tegenover 28.637 in 1958, wat een stijging betekent van ongeveer 13 %. Deze aangroei van de werkloosheid in 1959 is hoger dan in het land in zijn geheel; tussen 1958 en 1959 nam inderdaad de werkloosheid in België toe met 11 % tegen 13 % in West-Vlaanderen. Deze ongunstige verhouding ten nadele van West-Vlaanderen vindt vooral zijn oorsprong in de moeilijkheden welke oprezen in het grensarbeidersgebied; bij afzondering van de invloed van laatstgenoemd verschijnsel zou zelfs mogen geconkludeerd worden dat de werkloosheid

in West-Vlaanderen door de groei van de nijverheid in mindere mate is toegenomen dan elders.

De stijging van de werkloosheid doet zich vooral voor bij de mannen (+ 3.200) en minder bij de vrouwen (+ 1.000) alhoewel de aangroepercentages gelijklopend zijn, nl. 15,0 % voor de mannelijke en 13,7 % voor de vrouwelijke werklozen. Verdeeld naar volledige en gedeeltelijke werkloosheid valt eveneens op dat in beide categorieën een gelijklopende aanzwelling plaats greep (14 % ; 12 %).

DRUK VAN DE WERKLOOSHEID OP DE WESTVLAAMSE ARBEIDSMARKT

De werkloosheidscijfers van 1959 betekenen een werkloosheidsdruk van circa 8 % op de totale beroepsbevolking, d.w.z. dat op 12 Westvlamingen die werkzaam zijn in landbouw, nijverheid, handel of openbare diensten, binnen of buiten de provincie, hetzij als patroon, bediende of arbeider, er in 1959 steeds één werkloze was. De werkloosheidsdruk in België in zijn geheel belooft 5,7 %, wat aantoonst hoe de Belgische werkloosheid nog steeds zeer sterk in West-Vlaanderen gekoncentreerd is.

Tabel I geeft een overzicht van de werkloosheidscijfers in 1959 met hun respectievelijke percentages van werkloosheidsdruk.

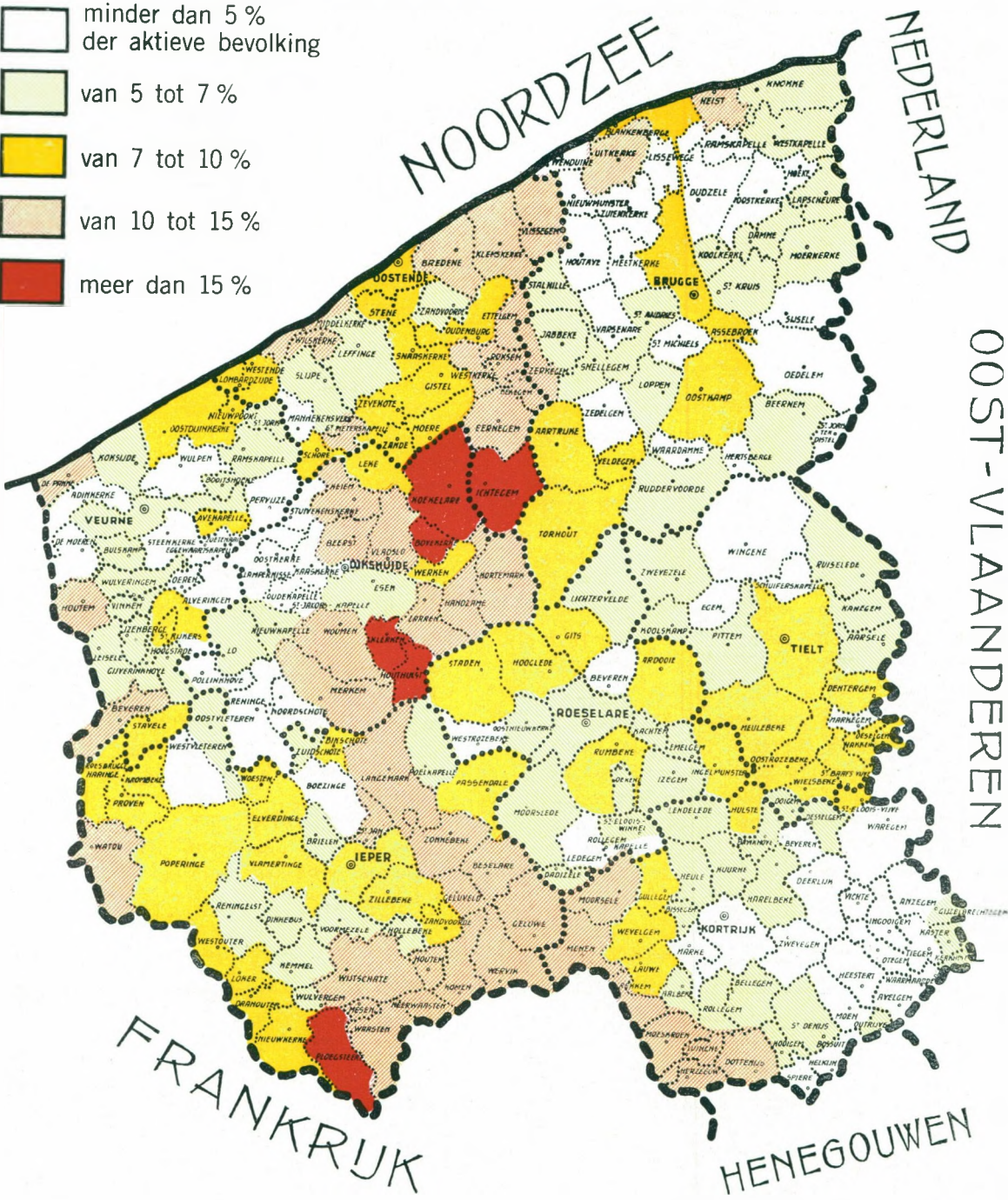
TABEL I

Daggemiddelde van de werkloosheid en werkloosheidsdruk op de actieve bevolking; West-Vlaanderen en het Rijk, 1959.

WERKLOOSHEIDSGROEP	West-Vlaanderen		Het Rijk	
	gem. aantal werkl.	werkloosheids- druk	gem. aantal werkl.	werkloosheids- druk
Mannelijke werklozen	24.567	7,8 %	151.195	5,7 %
Vrouwelijke werklozen	8.266	8,2	48.979	5,8
Volledig werklozen (mannen en vrouwen)	20.331	4,9	125.258	3,6
Gedeeltelijke en toevallige werklozen (mannen en vrouwen)	12.502	3,0	74.916	2,1
TOTAAL DER WERKLOZEN	32.833	7,9	200.174	5,7

Kaart 1 -- WERKLOOSHEIDSDRUK IN WEST-VLAANDEREN

Daggemiddelde van het aantal werklozen in pCt. van de beroepsbevolking, 1959

De Westvlaamse werkloosheid bestaat hoofdzakelijk uit mannen, nl. 24.567 of 75 % van het totaal; ook de volledige werkloosheid is vrij belangrijk (20.331) tegenover de gedeeltelijke en toevallige werkloosheid (12.502). Beide verschijnselen wijzen op het feit dat enkel nieuwe werkgelegenheid van blijvende aard de werkloosheid in West-Vlaanderen kan ondervangen.

De ongunstige situatie in West-Vlaanderen ten opzichte van het land komt eveneens in tabel I duidelijk tot uiting. Voor alle onderscheidene categorieën kent West-Vlaanderen een hogere werkloosheidsdruk. Deze hogere werkloosheid komt eveneens tot uiting in volgende vergelijking: tegenover een aandeel van 11,6 % in het Belgisch bevolkingstal telt West-Vlaanderen 16,4 % van de Belgische werkloosheid.

SPREIDING VAN DE WERKLOOSHEID PER ARRONDISSEMENT

De hoogste werkloosheidscijfers van 1959 komen voor in de meest bevolkte arrondissementen van West-Vlaanderen, nl. Kortrijk (9.095) en Brugge (5.276); beide arrondissementen tellen te samen circa 45 % van de Westvlaamse werkloosheid. Daarna volgen de arrondissementen Ieper (5.210), Oostende (4.242), Roeselare (3.291) en Diksmuide (2.323). De geringste werkloosheidscijfers worden genoteerd in de arrondissementen Tielt (1.912) en Veurne (1.484).

Bij studie van de eigenlijke werkloosheidsdruk wijzigt zich echter volledig het beeld; de sterkst getroffen arrondissementen zijn nog steeds de vier westelijk gelegen arrondissementen van de provincie West-Vlaanderen. Binnen deze groep is de hoogste werkloosheidsdruk in 1959 waar te nemen te

Diksmuide (13,2 %); daarna volgen de arrondissementen Ieper (10,4 %), Oostende (9,9 %) en Veurne (8,5 %).

Alhoewel met geringere druk, blijft de werkloosheid ook in de arrondissementen van de zgn. noord-zuidas zwaar wegen. De werkloosheidsdruk beliep in de arrondissementen Kortrijk 7,1 %, Brugge 6,7 %, Tielt 6,7 % en Roeselare 6,4 %. In alle Westvlaamse arrondissementen overtrof dus de werkloosheidsdruk het Belgisch gemiddelde dat in 1959 5,7 % bedroeg.

Tabel II geeft een overzicht van de spreiding van de werkloosheid in West-Vlaanderen per arrondissement en van de meest specifieke eigenheden.

Uit tabel II kunnen volgende konkluzies afgeleid worden:

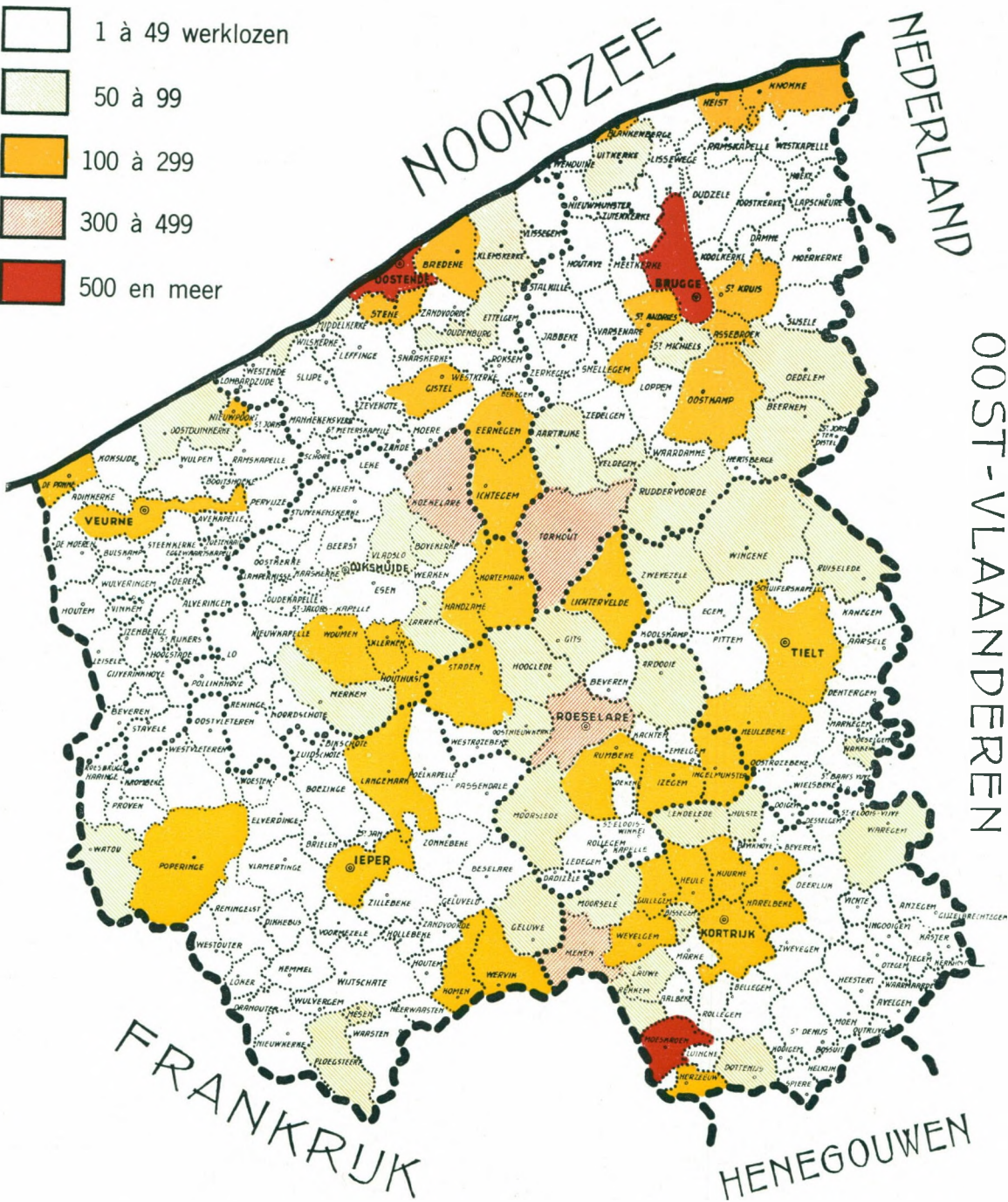
- de volledige werkloosheid drukt het hoogst in de gewesten met de geringste industriële basis en aldus in de gebieden waar het structureel tekort aan werkgelegenheid zich ter plaatse op de meest acute wijze laat gevoelen. Aan de top komt het arrondissement Diksmuide waar gemiddeld 11,5 % van de actieve bevolking volledig werkloos was, daarna volgen de arrondissementen Oostende (7,6 %) en Veurne (6,7 %).
- de gedeeltelijke en toevallige werkloosheid was verhoudingsgewijze het hoogst in de arrondissementen Ieper (5,6 %) en Kortrijk (3,9 %). Deze toestand volgt rechtstreeks uit het feit dat gedurende het eerste trimester van 1959 de stakende grensarbeiders het aantal « toevallige » werklozen in sterke mate deden aanzwellen. Door deze staking werden de jaargemiddelden van de gedeeltelijke en toevallige werkloosheid trouwens gevoelig beïnvloed. De eigen problematiek van een belangrijk deel der Westvlaamse arbeidsmassa, nl. hun afhanke-

TABEL II

Werkloosheidsdruk in West-Vlaanderen naar geslacht en aard van de werkloosheid, per arrondissement, 1959.

Arrondissement	Mannen	Vrouwen	Voll. werkl.	Ged. werkl.	Totaal werkl.
Brugge	6,6 %	7,2 %	5,5 %	1,2 %	6,7 %
Diksmuide	13,7	10,9	11,5	1,7	13,2
Ieper	9,9	11,8	4,8	5,6	10,4
Kortrijk	6,9	7,4	3,1	3,9	7,1
Oostende	9,1	13,3	7,6	2,3	9,9
Roeselare	6,8	5,0	3,8	2,5	6,4
Tielt	7,3	4,7	3,9	2,9	6,7
Veurne	7,6	11,2	6,7	1,8	8,5
TOTAAL	7,8	8,2	4,9	3,0	7,9

Kaart 2 -- MANNELIJKE WERKLOZEN - DAGGEMIDDELTE 1959

- lijkheid van het buitenland, treedt hier op het voorplan.
- c) het aantal mannelijke werklozen is in verhouding tot de mannelijke beroepsbevolking het hoogst in de vier arrondissementen ten westen van de noord-zuidas: Diksmuide (13,7 %), Ieper (9,9 %), Oostende (9,1 %) en Veurne (7,6 %). Ook dit is een aanduiding voor het tewerkstellingsprobleem dat zich in deze gewesten stelt.
 - d) de werkloosheid bij de vrouwen is het belangrijkste in de kustarrondissementen waar zij het gevolg is van sterke seizoenschommelingen in het kusttoerisme (Oostende 13,3 %). Ook in de zuidelijke gebieden waar de staking bij de grensarbeiders en de lokalizatie van textiel en konfektie hun invloed lieten gelden is het aandeel van de vrouwelijke werkloosheid hoog (Ieper 11,8 %; Kortrijk 7,4 %).

GEMEENTELIJKE SPREIDING VAN DE WERKLOOSHEID

De analyse van de werkloosheid per gemeente laat toe dwars over de administratieve grenzen heen, zowel vanuit het oogpunt van de werkloosheidsdruk als vanuit het oogpunt van de werkelijke aanwezigheid van werklozen, streken in West-Vlaanderen te onderkennen waar zich het probleem scherper stelt.

WERKLOOSHEIDSDRUK

Kaart 1 (*) geeft een overzicht van de werkloosheidsdruk in West-Vlaanderen. Bij een eerste blik op de kaart valt reeds de nette concentratie van de werkloosheidsdruk op in het grensarbeidersgebied en op de as Menen-Diksmuide-Koekelare-Oostende. Met uitzondering van het Kortrijkse en het Brugse, waar zich in de jongste jaren de nijverheidstewerkstelling fel uitbreidde, kenden alle Westvlaamse gewesten een werkloosheidsdruk van minimum 5 %. Kaart 1 laat echter toe een aantal zones te omlijnen waar het werkloosheidsverschijnsel inzake druk zich netjes afscheidt.

1. - De werkloosheidszak van Midden-West-Vlaanderen

Het gebied dat de hoogste werkloosheidsdruk kent in West-Vlaanderen en ongetwijfeld ook tot de meest door werkloosheid geteisterde streken van het land behoort, is de centrale werkloosheidszak van West-Vlaanderen, welke een strook vormt van Ettelgem over Koekelare naar Merkem-Langemark toe. Deze zone telt vier ge-

(*) Zie bladzijde 39.

meenten waar de werkloosheid in 1959 meer dan 20 % van de actieve bevolking uitmaakte, nl. Houthulst (24,0 %), Bovekerke (24,7 %), Koekelare (21,6 %) en Klerken (20,8 %); het gebied telde verder circa 15 gemeenten met een werkloosheidsdruk die 10 % van de actieve bevolking overtrof. Het is afgezoomd met lokaliteiten waar de werkloosheidsdruk 7 tot 10 % der actieve beroepsbevolking uitmaakt.

Deze werkloosheidszak vormt een dicht-bevolkte agrarische zone die verkeersgeografisch slecht ontsloten is. Nagenoeg de totaliteit der arbeiders is er sinds decennia op tewerkstelling in andere gewesten afgestemd; dit gebied is eveneens de woonzone van een 5.000-tal seizoenarbeiders die tot ver in Frankrijk de ruwe landarbeid verrichten. Op deze groep seizoenarbeiders wordt echter met het jaar schaarser beroep gedaan; het aantal geplaatste seizoenarbeiders viel sinds de tweede wereldoorlog op minder dan de helft en ook de seizoenen verkorten zich onder druk van de mechanizatie. De jongeren keren zich in dit gewest ook af van dit beroep en oriënteren zich naar de industrie toe. Voor deze zware bevolkingskernen als Koekelare (6.353 inwoners) en Ichtegem (5.726 inwoners) is enkel beschikbare werkgelegenheid ter plaatse of in de bijgelegen Westvlaamse centra een oplossing.

2. - De streek van Tielt en Ingelmunster.

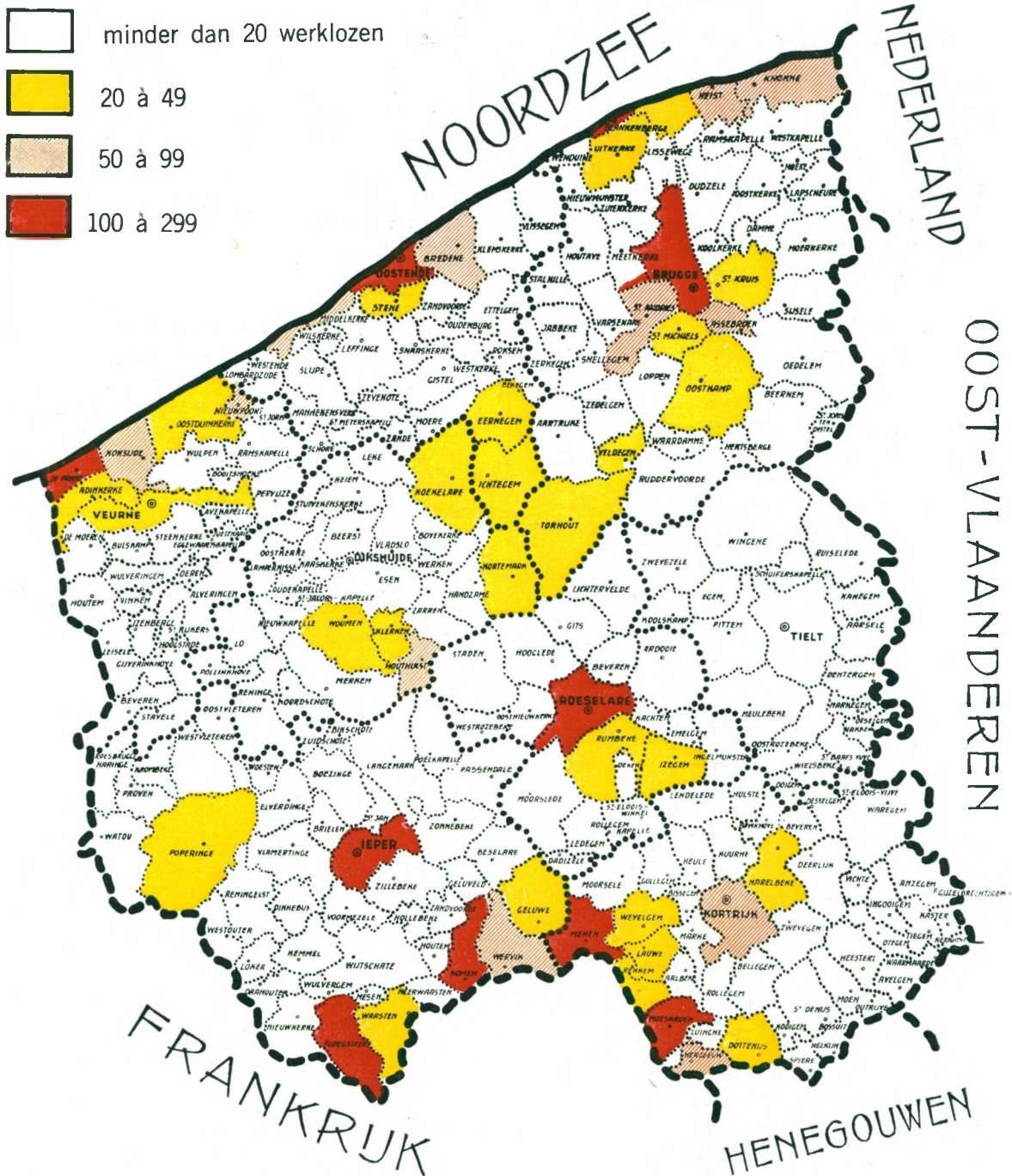
Deze zone die zich uitstrekt van de stad Tielt tot aan de Leieboorden telt circa 12 gemeenten waarvan de werkloosheidsdruk zich tussen 7 en 10 % van de actieve bevolking situeert. Tot deze groep behoren grote bevolkingskernen als Tielt, Meulebeke en Ingelmunster.

In tegenstelling tot het eerste gebied telt dit gewest wel een plaatselijke nijverheid. De eenzijdige gerichtheid op de in moeilijkheden verkerende vlasvezelbereiding en op de konjunkturgevoelige textielnijverheid deed echter in de jongste jaren de plaatselijke tewerkstellingsmogelijkheden fel slinken. Het gebied vormt verder het arbeidsreservoir waarin de Gentse industrie dagelijks met bussen arbeidskrachten komt afhalen.

3. - Het grensgebied met Frankrijk.

In deze delen van de grenszone waar de grensarbeid het hoofddeel van de welstand vormt, t.t.z. de ketting Dottenijs-Ploegsteert, overtroffen de daggemiddelden der werkloosheid het percentage van 10 % der actieve bevolking. Zoals reeds hierboven

Kaart 3 -- VROUWELIJKE WERKLOZEN - DAGGEMIDDELDE 1959

werd aangestipt, ondergingen de werkloosheidsgemiddelden in de grenszone een artificiële aanzwelling door de moeilijkheden welke zich voordeden begin 1959 door de devaluatie van de Franse frank; de stakende grensarbeiders werden als werklozen erkend.

Deze cijfers stellen echter een potentieel tewerkstellingsprobleem in het licht; de hoge werkloosheid in 1959 toont aan wat het wegvallen van de arbeidsmogelijkheden in Frankrijk zou betekenen voor de Westvlaamse grensarbeidszone. Op huidig ogenblik staan wij echter voor het eigenaardig verschijnsel dat niettegenstaande de lage lonen in Noord-Frankrijk en de vraag van eigen industrie de overgang van grensarbeid naar tewerkstelling op eigen bodem praktisch niet plaats grijpt.

4. - De Kustzone.

De meeste badplaatsen telden buitengewoon hoge werkloosheidscijfers; in zeven gemeenten overtroffen zij zelfs het percentage van 10 % der aktieve bevolking. Hier ligt vooral het te smalle seizoen in het kusttoerisme aan de basis van het verschijnsel. Na het seizoen blijft het personeel van de dienstensektor in de werkloosheid hangen; anderzijds handikapeert de hoge vraag naar arbeidskrachten, vooral vrouwelijke, in het zomerseizoen, de uitbouw van bedrijvigheden met permanente werkgelegenheid.

ARBEIDSOVERSCHOTTEN

Op basis van de werkloosheidscijfers kan zonder twijfel vastgesteld worden dat de Westvlaamse arbeidsmarkt nog ruime mogelijkheden biedt voor vestiging van nieuwe bedrijven. De aanwezigheid van mannelijke werklozen wijst zekerlijk op mogelijkheden; ervaring leert echter dat de leeftijd van de werkloze een grote rol speelt vóór de herinschakelmogelijkheden in de economie. Dienaangaande zijn echter speciale statistieken aanwezig in het Westvlaams Economisch Studiebureau (W.E.S.); de ervaring op basis van enquêtes en nauwkeurige analyse van de aanwerving in nieuwe bedrijven of in expansie verkerende bedrijven laat toe aan het W.E.S. onmiddellijk de nodige inlichtingen aan kandidaat-investeerders te geven.

De aanwezigheid van vrouwelijke werklozen wijst minder dan bij de mannen op arbeidsoverschotten die het gehele jaar kunnen ingeschakeld worden in nieuwe bedrijvigheden. Iedere streek heeft hier zijn

eigen kenmerken: in de textiel is de werkloosheid onder de vrouwen in vele gevallen gedeeltelijk en in de kuststreek moet in de eerste plaats gezocht worden naar activiteiten die het kusttoerisme compenseren in de winter.

Zowel voor mannen als voor vrouwen ligt echter een reserve schuil onder de mobilen en onder vorm van verdoken werkloosheid: overbezetting in de landbouw, handel en een grote massa jongeren. De jongste expansie van de industriële tewerkstelling in West-Vlaanderen is gevoed geworden door werklozen, mobilen, jongeren en personen uit de primaire en secundaire sektor. Gezien in deze gedachtengang zijn bijgaande kaarten slechts een eerste en grove benadering over de arbeidsoverschotten per gemeente.

BESLUIT

De evolutie van de werkloosheid in 1959 toont aan hoe kwetsbaar de Westvlaamse arbeidsmarkt is; niettegenstaande de uitbreiding van de tewerkstelling nam de werkloosheid gevoelig toe onder druk van de moeilijkheden in de Belgisch-Franse grensstreek. Het hoog aantal mobilen en vooral deze die op tewerkstelling in het buitenland zijn aangewezen geven een marginaal karakter aan het Westvlaams arbeidsaanbod. Dienaangaande lijkt dubbele waakzaamheid geboden; zij noopt tot verder streven naar tewerkstelling op eigen bodem en tot het dicht volgen van alles wat de Westvlaamse mobilen in het buitenland kan treffen. Er moet tevens uitgezien worden om te beletten dat de huidige precaire tewerkstelling van grensarbeiders en seizoenarbeiders de oplossingen op lange termijn zouden in de weg staan.

De streken waar de werkloosheidsdruk het sterkst het regionaal inkomen aantast zijn gelegen op de as Oostende-Menen met Koekelare-Ichtegem als harde kern; de overgang van de seizoenarbeid en vooral de afvloeiing van de jongeren naar de industrie zou moeten gestimuleerd worden; de groeiende industriekern Zedelgem en het herscholingscentrum voor lasseressen te Torhout zijn onmiddellijke mogelijkheden voor deze zwaar getroffen kernen.

Het rechtstreeks inkomen dat door deze werkloosheid in West-Vlaanderen is verloren gegaan, belooft in 1959 niet minder dan 1,8 miljard B. F. Voor West-Vlaanderen blijft het oplossen van de werkloosheid punt nummer één.